

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อประเมินผลโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน ของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของโครงการ กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยคือ กลุ่มผู้บริหารโครงการและกลุ่มวิทยากร/พี่เลี้ยง ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1971, pp. 607-610) โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโครงการจำนวน 123 รูป/คน วิทยากร/พี่เลี้ยงจำนวน 322 รูป/คน กลุ่มผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชน และผู้ปกครอง ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนรวมของผู้เข้ารับการบรรพชาและอบรมเยาวชน และผู้ปกครอง โดยใช้ตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1971, pp. 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชน จำนวน 163 รูป/คน กลุ่มผู้ปกครองจำนวน 205 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับโดยแบ่งเป็น 4 ตอน ประเมินตอนละด้าน ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่าง ตั้งแต่วันที่ 5 มีนาคม 2547 ถึง 5 เมษายน 2547 ได้รับแบบสอบถามคืนครบถ้วนและสมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows version 10 (Statistical Package for Social Sciences for Windows) โดยนำมาแจกแจงความถี่คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการประเมินโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทของโครงการ จำแนกได้ดังนี้

1. ผลการประเมินความสอดคล้อง ระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับวัตถุประสงค์หลักในแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2547) พบว่า

มีความสอดคล้องกัน คือส่งเสริมให้เยาวชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา เกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ รู้จักหน้าที่ที่มีระเบียบวินัย ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เห็นโทษของยาเสพติด เกิดจิตสำนึกในด้านคุณธรรม จริยธรรม

2. ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับความต้องการของสังคม ตามทัศนะของผู้บริหารโครงการโดยรวม พบว่า มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติตนตาม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านการช่วยให้เยาวชนปฏิบัติตนให้ห่างไกลยาเสพติด และวัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบายของรัฐในการปราบปรามยาเสพติด และค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 3 ลำดับได้แก่ ด้านการใส่ใจอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านการส่งเสริมให้ เยาวชนมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และด้านการส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ตอนที่ 2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ตามทัศนะของวิทยากร/ พี่เลี้ยง

1. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ ตามทัศนะของวิทยากร/ พี่เลี้ยง

ความเพียงพอของบุคลากรในโครงการ ความรู้และประสบการณ์ของวิทยากร ความเพียงพอของงบประมาณที่ได้รับ ความเหมาะสมของสวัสดิการ ความเหมาะสมของหลักสูตรที่ใช้อบรม ความพร้อมของสื่อ อุปกรณ์ในการฝึกอบรม ความเหมาะสมของสถานที่ คุณสมบัติด้านอายุของผู้เข้ารับการอบรม โดยรวมและรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรก 3 อันดับ เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้และประสบการณ์ของวิทยากร ความเหมาะสมของหลักสูตรที่ใช้อบรม ความเพียงพอของบุคลากร เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากน้อยไปหามาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ความเพียงพอของงบประมาณที่ได้รับ ความพร้อมของสื่อ อุปกรณ์ในการฝึกอบรม และความเหมาะสมของสวัสดิการ สำหรับรายข้อที่มีความเพียงพอและความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ ได้แก่ ความเพียงพอของงบประมาณที่ได้รับ ความพร้อมของสื่ออุปกรณ์ในการฝึกอบรม

2. ผลการประเมินความคิดเห็นด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน ของมหาวิทยาลัยมหาลาฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามทัศนะของวิทยากร/ พี่เลี้ยง โดยรวมและรายข้อ

2.1 เกี่ยวกับความเพียงพอของบุคลากรตามทัศนะของวิทยากร/พี่เลี้ยง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายข้อ พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 2 อันดับ ได้แก่ เจ้าหน้าที่บริหารโครงการมีเพียงพอ

วิทยาการ/ พี่เลี้ยงในโครงการมีเพียงพอ ส่วนข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง คือ เจ้าหน้าที่คอยให้บริการต่าง ๆ มีจำนวนเพียงพอ

2.2 เกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ของวิทยาการ ตามทัศนะของวิทยาการ/ พี่เลี้ยง พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ วิทยาการ/ พี่เลี้ยงมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่บรรยาย วิทยาการมีทักษะการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในข้อที่บรรยาย และวิทยาการสร้างบรรยากาศเป็นกันเองและเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมแสดงความคิดเห็น

2.3 เกี่ยวกับด้านความเพียงพอของงบประมาณ ตามทัศนะของวิทยาการ/ พี่เลี้ยง พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายข้อ พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือ เจ้าของสถานที่ พ่อค่า ประชาชนให้การสนับสนุนอย่างเพียงพอ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลาง คือ หน่วยงานของภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างเพียงพอ

2.4 เกี่ยวกับความเหมาะสมของสวัสดิการ ตามทัศนะของวิทยาการ/ พี่เลี้ยง พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือ อาหาร น้ำปानะ มีผู้ให้การอุปถัมภ์อย่างเหมาะสม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลาง คือ สวัสดิการขยดยาน ค่าตอบแทนได้รับอย่างเหมาะสม

2.5 เกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตร ตามทัศนะของวิทยาการ / พี่เลี้ยง พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือมีเนื้อหาสาระเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนและท้องถิ่น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ มีกิจกรรมประกอบหลักสูตรอย่างครบถ้วนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมอื่น ๆ ได้

2.6 เกี่ยวกับความพร้อมของสื่ออุปกรณ์ ตามทัศนะของวิทยาการ/ พี่เลี้ยง พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือความเพียงพอของโสตทัศนุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลาง คือ เอกสารสื่อทัศนุ อุปกรณ์ เหมาะสมและมีความพร้อม เอกสารการฝึกอบรมมีเนื้อหาตรงตามขอบข่ายของวิชา

2.7 เกี่ยวกับความเหมาะสมของสถานที่ ตามทัศนะของวิทยาการ/ พี่เลี้ยง พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมาก คือ ห้องเข้ารับ

การอบรมมีความเหมาะสม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลาง คือ สถานที่จำวัดมีความเหมาะสม

2.8 เกี่ยวกับคุณสมบัติด้านอายุของผู้เข้ารับการอบรม ตามทัศนะของวิทยากร/ พี่เลี้ยงพบว่า โดยรวมและรายข้อโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือ ผู้ที่จะบรรพชาควรมีอายุ 10 ปี และผู้ที่จะบรรพชาควรมีอายุ 9 ปี ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลาง คือ ผู้ที่จะบรรพชาควรมีอายุไม่ต่ำกว่า 16 ปี

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการ ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน

1. ผลการประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการ ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การวางแผนการกำหนดกิจกรรม การจัดสภาพแวดล้อมและการอำนวยความสะดวก และความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับการปฏิบัติจริง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลางคือ ระยะเวลาในการจัดโครงการ

2. ผลการประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการ ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายข้อ

2.1 ความคิดเห็นด้านกระบวนการเกี่ยวกับการวางแผนและการกำหนดกิจกรรม ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายข้อ พบว่า โดยรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรกคือ การวางแผนการทำหลักสูตรการฝึกอบรม การวางแผนดำเนินการฝึกอบรม การจัดสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการอบรม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมากคือ การดำเนินโครงการได้ตามที่กำหนดไว้ในแผน

2.2 ความคิดเห็นด้านกระบวนการเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับการปฏิบัติจริง ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับการปฏิบัติจริง ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณร โดยรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรกคือ จัดกิจกรรมการอบรมให้สามารถปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมอันดีงามของชาติได้ จัดกิจกรรมการอบรมให้ไม่ขัดแย้งกับอบายมุขและยาเสพติดทุกชนิด จัดกิจกรรมการอบรมให้ใส่ใจอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมากเช่นกัน คือ จัดกิจกรรมการอบรมให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2.3 ความคิดเห็นด้านกระบวนการเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ของวิทยากร ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณร โดยรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรกคือ การสาธิตตัวอย่างหรือการปฏิบัติจริงประกอบการฝึกอบรม ความสามารถและความชำนาญในการใช้สื่ออุปกรณ์และเครื่องมือการฝึกอบรม การทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมากเช่นกันคือ โดยภาพรวมวิทยากรมีประสิทธิภาพ

2.4 ความคิดเห็นด้านกระบวนการเกี่ยวกับเอกสารประกอบการบรรยายของวิทยากร ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณร โดยรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือการบรรยายในแต่ละครั้งตรงกับวัตถุประสงค์ของหัวข้อ ใช้เอกสารประกอบการบรรยายตรงกับรายวิชา/ หัวข้อเหมาะสม และเอกสารประกอบการบรรยายทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างชัดเจน

2.5 ความคิดเห็นด้านกระบวนการเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมและการอำนวยความสะดวก ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรกคือ สถานที่พักอาศัย สะอาดไม่พลุกพล่าน ไม่แออัด มีการประสานงานกันและช่วยเหลือเกื้อกูลกันจากเจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน ผู้บริหารโครงการ และชาวบ้าน อาหารที่รับประทานมีเพียงพอต่อความต้องการ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมากคือ สถานที่อบรมเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน

2.6 ความคิดเห็นด้านกระบวนการเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรกคือวิชาศาสนพิธี วิชาธรรมจริยา และวิชาพุทธประวัติ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม

2.7 ความคิดเห็นด้านกระบวนการเกี่ยวกับระยะเวลาในการจัดโครงการ ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางรายข้ออยู่ในระดับมากและน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2 อันดับแรกคือ ระยะเวลา 30 วัน และระยะเวลา 25 วัน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับน้อยคือ ระยะเวลา 15 วัน และระยะเวลา 20 วัน

ตอนที่ 4 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านผลผลิต ตามทัศนะของผู้ปกครอง

1. ผลการประเมินความคิดเห็นด้านผลผลิต ตามทัศนะของผู้ปกครองโดยรวมและรายด้าน พบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความรู้ ความเข้าใจ

และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ความภูมิใจในวัฒนธรรมอันดีงาม และการใฝ่ใจอนุรักษสิ่งแวดลอม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่อันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ การห่างไกลยาเสพติด

2. ผลการประเมินความคิดเห็นด้านผลผลิต ตามทัศนะผู้ปกครองโดยรวมและรายข้อ

2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตามทัศนะของผู้ปกครอง โดยรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรกคือ การร่วมโครงการนี้ทำให้บุตรหลานเกิดสำนึกอนุรักษ สิ่งแวดลอม การร่วมโครงการนี้ทำให้บุตรหลานเห็นประโยชน์ต่อการอนุรักษศิลปวัฒนธรรม การร่วมโครงการนี้ทำให้บุตรหลานรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับ สุดท้ายคือเกิดประโยชน์ในการทำนุบำรุงและสืบทอดพระพุทธศาสนา

2.2 ความคิดเห็นด้านผลผลิตเกี่ยวกับความภูมิใจในวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ตามทัศนะของผู้ปกครอง โดยรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ แต่งกายสะอาดสุภาพ ถูกต้องตามระเบียบและกาลเทศะมีความเสียสละแบ่งปันช่วยเหลือและให้เกียรติผู้อื่นไม่พูดคำหยาบ รู้จักกล่าวคำขอบคุณ ขอโทษ ขออภัย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ ไม่พูดส่อเสียด พูดมีหางเสียงครับ คะ

2.3 ความคิดเห็นด้านผลผลิตเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตามทัศนะของผู้ปกครอง โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ดูแลเอาใจใส่คนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน รู้จักหาเวลาสนทนาปราศรัยเรื่องที่มีประโยชน์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และใช้เวลาส่วนมากไปกับการอ่านหนังสือ ฟังวิทยุ ช่วยงานพ่อแม่ ปลูกต้นไม้ ทำสวนครัว เล่นกีฬา เล่นดนตรี

2.4 ความคิดเห็นด้านผลผลิตเกี่ยวกับการมีวินัยในตนเอง ตามทัศนะของผู้ปกครอง โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือมีความรับผิดชอบทำงานเสร็จตามกำหนด รู้จักหน้าที่ของตนและรับผิดชอบ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ มีความขยันหมั่นเพียร บริหารร่างกายทุกวัน

2.5 ความคิดเห็นด้านผลผลิตเกี่ยวกับการใฝ่ใจอนุรักษสิ่งแวดลอม ตามทัศนะของผู้ปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายข้ออยู่ในระดับมากและปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ไม่มกง่ายทิ้งขยะ กิน อยู่ ดู ฟัง อย่างรู้คุณค่า รู้จักประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย รักษาโรงเรียน บ้าน ให้สะอาดเป็นระเบียบเสมอ

2.6 ความคิดเห็นด้านผลผลิตเกี่ยวกับการห่างไกลยาเสพติด ตามทัศนะของผู้ปกครอง โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากและปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

คือ รู้จักหลักเล่นเกมทุกชนิด ไม่ใช้เวลาไปทางอบายมุข มีความเข้าใจ รู้จักพิษภัยและโทษ ยาเสพติด ลด ละ เลิก อบายมุขได้

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทของโครงการ

1. ผลการประเมินความสอดคล้อง ระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับวัตถุประสงค์หลักในแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2547) พบว่ามีความสอดคล้องกัน คือส่งเสริมให้เยาวชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักศีลธรรมของพุทธศาสนา เกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ รู้จักหน้าที่มีระเบียบวินัยในตนเอง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เห็นโทษของยาเสพติด เกิดจิตสำนึกในด้านคุณธรรม จริยธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชชากานต์ เชื้อหวอง (2545, หน้า 28) ที่ว่า ปัจจุบันการฝึกอบรมมีบทบาทที่สำคัญและจำเป็นสำหรับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น และเมื่อเวลาผ่านไป ความจำเป็นและความสำคัญก็จะยิ่งมากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้เพราะความเจริญ ความเปลี่ยนแปลง และการขยายตัวของสภาพสังคม อย่างไรก็ตามการฝึกอบรมจะบรรลุผลหรือไม่ มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายของหน่วยงานและการกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมเป็นหลัก และสอดคล้องกับหลักการของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebaem, 1971) ที่ได้เสนอแนวคิดที่ว่า การประเมินบริบท (Context Evaluation) ว่าเป็นการประเมินความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของโครงการ เกณฑ์การพิจารณาความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ 1) วัตถุประสงค์จะต้องสมเหตุสมผล 2) วัตถุประสงค์ที่เหมาะสมจะต้องสอดคล้องกับแนวนโยบายของหน่วยงาน

2. ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับความต้องการของสังคม ตามทัศนะของผู้บริหารโครงการ โดยรวมพบว่ามีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านการช่วยให้เยาวชนปฏิบัติตนให้ห่างไกลยาเสพติด และวัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบายของรัฐในการปราบปรามยาเสพติด ดังที่มานัส สารชัย (2543, หน้า 1) ได้กล่าวไว้ว่า จากปีที่ผ่านมา นักเรียนที่ติดยาเสพติด ต้องประสบกับความ ล้มเหลวในการศึกษา สุขภาพอนามัยเสื่อมโทรม ติดเชื้อไวรัสเอดส์ เยาวชนจำนวนมากห่างเหินจากศีลธรรม และเสียนาคอันเนื่องมาจากปัญหาเสพติด ยังความเศร้าโศกเสียใจให้กับมารดา-บิดา เพื่อนญาติพี่น้องตลอดจนครู-อาจารย์ และเป็นผลที่ทำให้ประเทศต้องสูญเสีย ปัจจัยการผลิตใน ส่วนที่เป็นกำลังคนกำลังทรัพยากรจำนวนมาก รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมตลอดจนวัฒนธรรม

ธรรมอันดีงามของสังคม ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณภาพ ดังที่ศาสตราจารย์ ดร. เกริกเกียรติ เจริญวงศ์ศักดิ์ (เกริกเกียรติ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2539, หน้า 31) ที่ได้กล่าวถึง เป้าหมายของการพัฒนาคนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่มีปรัชญาการคิด ว่า “คน เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทุกอย่าง ถ้าคนคุณภาพดี ก็จะสามารถส่งผลให้ระบบอื่น ๆ ดีไปด้วย และเป้าหมายที่แผนพัฒนาฉบับนี้ต้องการให้ไปถึง คือ การมีสังคมที่พึงปรารถนาเป็นสังคมที่มีความสุข ครอบคลุมอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็งประเทศชาติมั่นคง จากจุดเริ่มต้นนี้เองที่ส่งผลให้ต้องมีการพัฒนาต่อในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต 20 ปี ข้างหน้าว่า จะต้องมุ่งเน้นให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดี มีสุขของคนไทย” โดยสังคมไทยจะต้องมีความเข้มแข็งและมีคุณภาพเป็นสังคมไทยที่พึงประสงค์ 3 ด้าน คือ สังคมแห่งคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ตลอดจนเป็นสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 6) และจากสภาพการในปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของ ยาเสพติดมาก ดังนั้นสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ จึงได้กำหนดนโยบาย และป้องกัน การแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยให้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดการ ตลอดจนกำหนดให้ผู้ปกครอง คณะครู-อาจารย์ พระภิกษุสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการป้องกัน ดังปรากฏในนโยบายของรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544, หน้า 47) ที่ว่า รัฐบาลมีนโยบายการเร่งรัดการดำเนินงานป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติดมา โดยตลอด สำหรับการดำเนินงานในสถานศึกษา รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบพิจารณาดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมีการระดมทรัพยากรในโรงเรียน และชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การดำเนินงานนี้จำเป็นต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมโดยการระดมทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทุกคน อันได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู-อาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสมาคมครูและผู้ปกครอง หน่วยงาน ราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ สารวัตรนักเรียน แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข หน่วยงานภาคเอกชนในแต่ละท้องถิ่น แสดงว่าวัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และเป็นข้อมูลสอดคล้องกับ แวนเดอร์ชอล (2518, หน้า 163-171) ที่ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับหลักการฝึกอบรมไว้ว่า ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องมีความสนใจ การเรียนรู้อยู่เสียก่อนจึงจะยอมรับการฝึกอบรมด้วยดี การฝึกอบรมต้องจัดให้สนองความต้องการของแต่ละบุคคล ที่เข้าร่วมฝึกอบรม และการฝึกอบรมควรอยู่ในลักษณะที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ได้ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้

ตอนที่ 2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ตามทัศนะของวิทยาการ/ พี่เลี้ยง

1. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ ตามทัศนะของวิทยาการ/ พี่เลี้ยง ด้านความเพียงพอของบุคลากร ความรู้และประสบการณ์ของวิทยาการ ความเพียงพอของงบประมาณที่ได้รับ ความเหมาะสมของสวัสดิการ ความเหมาะสมของหลักสูตรที่ใช้อบรม ความพร้อมของสื่ออุปกรณ์ในการฝึกอบรม ความเหมาะสมของสถานที่ คุณสมบัติด้านอายุของผู้เข้ารับการอบรม โดยรวมและรายด้าน พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการจัดโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีรูปแบบขั้นตอนในการคัดเลือกคนเข้าทำงาน การคัดเลือกโครงการ การอนุมัติให้จัดโครงการ การอบรมหัวหน้าหน่วยอบรม การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดโครงการตามสมควร การติดตามตรวจเยี่ยมที่ชัดเจน (กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546, หน้า 1-21) จึงทำให้วิทยาการและ พี่เลี้ยงมีความคิดเห็นในระดับมาก สำหรับรายชื่อที่มีความเพียงพอและความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อได้แก่ความเพียงพอของงบประมาณที่ได้รับ ความพร้อมของสื่อ อุปกรณ์ในการฝึกอบรมนั้น อาจเนื่องมาจากโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัยมีหลายหน่วยอบรม/ โครงการในแต่ละปี การจัดงบประมาณสนับสนุนไม่สามารถจัดให้เต็มตามจำนวนงบประมาณในการจัดของแต่ละโครงการได้ จึงทำให้วิทยาการ/ พี่เลี้ยงมีความเห็นเรื่องงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเรื่องความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์ อาจเนื่องจากทางมหาวิทยาลัยมีเพียงสื่อในการทำกิจกรรมหลักคือหนังสือสวดมนต์ สมุดในการศึกษาอบรมในระหว่างโครงการเท่านั้น ยังไม่ได้มีการจัดทำสื่อที่ใช้สำหรับการอบรมสามเณรและเยาวชน โดยเฉพาะ เพราะในแต่ละปีต้องใช้สื่ออุปกรณ์ที่แตกต่างกัน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วิทยาการและ พี่เลี้ยงมีความเห็นในเรื่องความพร้อมของสื่ออุปกรณ์อยู่ในระดับปานกลาง เป็นข้อมูลที่ สอดคล้องกับหลักการจัดการ (ธงชัย สันติวงศ์, 2531, หน้า 1-9) คือ ปัจจัยที่เป็นมูลเหตุพื้นฐานที่สำคัญเพื่อผลักดันการดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการ ประกอบด้วย 1) คน (Man) คือ ทรัพยากรบุคคลที่ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จให้กับกิจการได้อย่างมากทั้งในแง่ของปริมาณงานและคุณภาพงาน 2) เงินทุน (Money) นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการให้การสนับสนุนในการจัดหาทรัพยากรเพื่อหล่อเลี้ยงและเอื้ออำนวยให้กิจกรรมขององค์การดำเนินไปโดยไม่ติดขัด 3) วัสดุสิ่งของ (Material) ถือเป็นปัจจัยที่มีปริมาณและมูลค่าสูงไม่ต่างจากปัจจัยตัวอื่น ๆ เพราะวัสดุสิ่งของเหล่านี้จะต้องมีการจัดหามาใช้ดำเนินการ หรือสร้างบริหารตลอดเวลา 4) วิธีการจัดการที่ดี (Management) เป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวลผลผลักดันและกำกับให้ปัจจัยต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการได้

2. ผลการประเมินความคิดเห็นด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการบรรพชาสามเณรและ
อบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามทัศนะของวิทยาการ/
พี่เลี้ยง รายด้านและรายชื่อ

2.1 ความเพียงพอของบุคลากรตามทัศนะของวิทยาการ/ พี่เลี้ยง โดยรวมและรายชื่อ
พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายชื่อ พบว่า มีความเหมาะสม
อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 2 อันดับได้แก่ เจ้าหน้าที่บริหาร
โครงการมีเพียงพอ วิทยาการ/ พี่เลี้ยงในโครงการมีเพียงพอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ
ปานกลาง คือ เจ้าหน้าที่คอยให้บริการต่าง ๆ มีจำนวนเพียงพอ แสดงว่าบุคลากรหลักได้แก่
เจ้าอาวาส หัวหน้าหน่วยอบรม ประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิต ประธานกรรมการฝ่ายฆราวาส
พระวิทยาการ วิทยาการฆราวาส พระพี่เลี้ยง สามเณรพี่เลี้ยง ในแต่ละโครงการมีการจัดบุคคลเข้าไป
ทำงานหมุนเวียนสับเปลี่ยนกันไปดำเนินการตามสะดวกในโครงการได้เป็นอย่างดี ดังรายงานผล
การดำเนินงานโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนด้านยาเสพติด ปี 2546
วัดโพธิ์ศรีวราราม ที่ว่าการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่คอยให้บริการต่าง ๆ จากหน่วยงานทั้งของภาครัฐ
และเอกชนยังไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประชาสัมพันธ์ยังน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย
ของณัฐชากานต์ เชิงหวอง (2545, หน้า 108) ที่พบว่าความเพียงพอของบุคลากรของโครงการ
ตามความเห็นของผู้เข้ารับการอบรมและวิทยาการพี่เลี้ยงในโครงการ โดยรวมพบว่ามีความเพียงพอ
ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่คอยประสานงานและอำนวยความสะดวก
ประกอบด้วยคณะกรรมการ ดำเนินการ ผู้บริหารโครงการ เจ้าหน้าที่ในส่วนอำนวยความสะดวก ที่คอยให้
บริการเกี่ยวกับด้านอาคารสถานที่ จะสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปดำเนินการฝึกอบรมให้เกิดความ
สะดวกตลอด ทำหน้าที่คอยชี้แนะ เต็มเต็ม ให้คำปรึกษาแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคน ให้เกิด
ความผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียดในการฝึกอบรม ทั้งนี้เนื่องจากการกิจของสถาบันพัฒนาผู้บริหาร
การศึกษา คือ การฝึกอบรม ดังนั้น บุคลากรภายในจึงมีหน้าที่รับผิดชอบที่เชื่อมโยงและประสาน
กันทุกขั้นตอน

2.2 ความรู้และประสบการณ์ของวิทยาการ ตามทัศนะของวิทยาการ/พี่เลี้ยง โดยรวม
และรายชื่อ พบว่า โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายชื่อ พบว่า
มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกรายชื่อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ วิทยาการมีความรู้
และประสบการณ์ในเรื่องที่บรรยาย วิทยาการมีทักษะการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในหัวข้อที่
บรรยาย และวิทยาการสร้างบรรยากาศเป็นกันเองและเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมแสดงความคิดเห็น
แสดงว่าคณะวิทยาการ/พี่เลี้ยงในโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน ของ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีทักษะมีประสบการณ์ในการถ่ายทอด

สอดคล้องกับรายงานการออกตรวจเยี่ยมโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน เพื่อด้านยาเสพติด ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตอุบลราชธานีสายที่ 2 วัดไชยาศิการาม (2546) ที่ว่า พระวิทยากรมีความรู้ความสามารถและได้ใช้ความรู้อย่าง ทุ่มเท เป็นกันเองกับผู้เข้ารับการอบรม มีการผ่อนคลายและให้กำลังใจอยู่เสมอ และมีรูปแบบ การคัดเลือกวิทยากรทำงานอย่างเป็นรูปธรรม ดังที่ปรากฏในสรุปโครงการบรรพชาสามเณรและอบรม เยาวชนภาคฤดูร้อนเพื่อด้านยาเสพติด ที่วัดเหล่าอ้อย อำเภอธวัชบุรี จังหวัดสระแก้ว ที่พระ มหามณเฑียร มหาวิโรและพระมหาชิต วชิรญาณ (2546, หน้า 14-17) ได้เชิญพระอาจารย์มหาสม พร กนฺตาโก พระมหาฉัตรชัย เขมวโส พระมหา วิรัตน์ รตนวโส พระมหาชยยุทธ ชีรรมโม พระมหาสราวุธ จิตฺตทนฺโต มาร่วมเป็นวิทยากรฝ่ายบรรพชิต เชิญอาจารย์สุขประสงค์ คงจำเนียร อาจารย์อัมมรา สร้อยโสภี คุณประสิทธิ์ กล่อกระโทก คุณประกายกานต์ บัวศรี เป็นต้น มาร่วม เป็นวิทยากรฝ่ายฆราวาส ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่มหาวิทยาลัย มีการคัดเลือกผู้ที่จะเป็นหัวหน้าโครงการ แล้วหัวหน้าโครงการจึงคัดเลือกผู้ที่จะทำงานร่วม ผู้ที่เป็นวิทยากรส่วนมากจะได้รับการศึกษาและ เป็นนิสิตนักศึกษาที่ได้รับการศึกษาจากมหาวิทยาลัย ดังนั้นความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้และ ประสบการณ์ของวิทยากรของโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชน ภาคฤดูร้อนในทัศนะ ของวิทยากร/ พี่เลี้ยงจึงอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาติชาย ชาติเวช (2544, หน้า 88) ที่ว่าคุณภาพวิทยากร จากการประเมิน พบว่า มีความเหมาะสมมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคณะกรรมการการดำเนินงานโครงการมีการคัดเลือกวิทยากร ที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับเนื้อหาแต่ละหลักสูตรเป็นอย่างดี โดยตระหนักว่าคุณภาพของผู้บรรยาย เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ

2.3 ความเพียงพอของงบประมาณ ตามทัศนะของวิทยากร/พี่เลี้ยง โดยรวมและ รายชื่อ พบว่า โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายชื่อ พบชื่อที่มี ค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือ เจ้าของสถานที่ พ่อค้า ประชาชนให้การสนับสนุนอย่าง เพียงพอ ชื่อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลาง คือ หน่วยงานของภาครัฐให้การ สนับสนุนอย่างเพียงพอ แสดงว่า กลุ่มคนที่ให้การสนับสนุนงบประมาณหลักคือกลุ่มคนในพื้นที่ ซึ่งได้แก่ เจ้าอาวาส กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้า ประชาชนดังที่พระมหามณเฑียร มหาวิโร และ พระมหาชิต วชิรญาณ (2546, หน้า 57-60) ได้สรุปรายงานเจ้าภาพโดยแยกประเภทคือ 1) ราย นามผู้ที่เป็นเจ้าภาพผ้าไตร ได้แก่ พระครูปลัดปิฎกวัฒน์ วัดญาณเวศกวันร่วมบริจาคผ้าไตร 160 ชุด ผ้าสบง 160 ชุด 2) รายนามผู้บริจาคทั่วไปมีทั้งสิ้น 150 ท่าน เช่น พระเมธีปริยัตโยดม ร่วมบริจาค 50,000 บาท เป็นต้น 3) รายนามเจ้าภาพภัตตาหารเช้า-เพล เช่น วันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2546 อิศระ มนต์ฤดี วัชรประทีป ร้านทองพาณิชย์ลาดอรุณ เป็นต้น ดังนั้นกลุ่มคนในพื้นที่

จึงเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญที่จะวัดระดับความสำเร็จของโครงการว่าประสบความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ ส่วนกลุ่ม ที่ให้การสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลางคือหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐ ในแต่ละปี ความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างภาครัฐกับคนในพื้นที่ซึ่งไม่ดีพอ สอดคล้องกับ รายงานการ ติดตามผลการปฏิบัติงานของสำนักงานงบประมาณ สำนักประเมินผล (2541, หน้า 55) ที่ว่า ผลการดำเนินงานมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ความสำเร็จของงานส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ ความสามารถของผู้บริหารในพื้นที่ ทั้งในด้านวิชาการและการหางบประมาณ

2.4 ความเหมาะสมของสวัสดิการตามทัศนะของวิทยากร/ พี่เลี้ยง โดยรวมและรายข้อ พบว่าโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือ อาหาร น้ำปานะ มีผู้ให้การอุปถัมภ์อย่างเหมาะสม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลาง คือ สวัสดิการขุดยานพาหนะ ค่าตอบแทนได้รับอย่างเหมาะสม ทั้งนี้อาจเนื่องโครงการบรรพชา สามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน ก่อนจัดต้องทำการประชาสัมพันธ์ เชิญชวนผู้ที่ มีจิตศรัทธา ร่วมบริจาคเป็นเจ้าภาพผ้าไตร ถัดอาหาร และน้ำปานะทั้งช่วงต้นโครงการ และระหว่างดำเนิน โครงการ หรือบางที่อาจใช้ทั้งการประชาสัมพันธ์ หรือการประชุมร่วมกับชาวบ้านให้มีการแบ่ง กลุ่มวาระกันรับผิดชอบเป็นเจ้าภาพถวายความอุปถัมภ์เป็นรายวัน อีกปัจจัยหนึ่งเป็นเพราะวัด เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน หากวัดมีความพร้อมและคนในพื้นที่ให้การสนับสนุนอย่างดี อาหาร น้ำปานะจะมีอย่างเพียงพอต่อการอบรม ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้อาหาร น้ำปานะมีผู้ให้การอุปถัมภ์ อย่างเหมาะสม ส่วนสวัสดิการขุดยานพาหนะ และค่าตอบแทนที่อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากที่ตั้งหน่วยอบรม/ โครงการของแต่ละหน่วยอบรม/โครงการอยู่ในพื้นที่แตกต่างกัน สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมแตกต่างกัน ดังนั้นค่าตอบแทนและสวัสดิการที่วิทยากรได้รับ จึงแตกต่างกันเช่นจากการสอบถามพระมหาโอวาท ปภสฺสโร ที่เคยร่วมงานโครงการบรรพชา สามเณรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเมื่อปี 2544 ที่พุทธมณฑล ตำบลสาธิตา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ได้รับค่าตอบแทน 12,000 บาท ส่วนพระมหาวิโรจน์ รัตนวิโส ซึ่งทำที่วัดเหล่าอ้อย ตำบลหนองสังข์ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้รับค่าตอบแทน 4,000 บาท เป็นต้น จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ระดับความเห็นไม่อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ รายงานการติดตามผลการปฏิบัติงานของสำนักงานงบประมาณ สำนักประเมินผล (2541, หน้า 55) ที่ว่า ผลการดำเนินงานมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ความสำเร็จของงานส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ ความสามารถของผู้บริหารในพื้นที่ ทั้งในด้านวิชาการและการหางบประมาณ ผลการดำเนินงาน จึงมีความแตกต่างกันในแต่ละสภาพพื้นที่

2.5 ด้านความเหมาะสมของหลักสูตร ตามทัศนะของวิทยากร/พี่เลี้ยง โดยรวมและ รายข้อพบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมาก

คือ มีเนื้อหาสาระเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน และท้องถิ่น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ มีกิจกรรมประกอบหลักสูตร อย่างครบถ้วนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมอื่น ๆ ได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากก่อนออกทำงาน ตามโครงการต่าง ๆ ทางมหาวิทยาลัยได้มอบหนังสือหลักสูตรประมวลการสอน ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติของโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน ของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยในหลักสูตรมีการกำหนดหัวข้อวิชาที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของโครงการ มีการจัดหมวดหมู่วิชาและระยะเวลาที่อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม หนังสือทำวัตรสวดมนต์เช้าเย็น สมุดสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนในโครงการบรรพชา สามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน ให้แก่หัวหน้าโครงการ วิทยากรประจำโครงการได้นำไปใช้ จึงเป็นเหตุให้ความคิดเห็นด้านความเหมาะสมของหลักสูตร ของวิทยากร/พี่เลี้ยงโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ ช่วยวงศ์ญาติ (2537, หน้า 143) ที่พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมของโครงการฝึกอบรมนักบริหารระดับสูง มีการกำหนดหัวข้อวิชาที่มีเนื้อหา สาระสอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ มีการจัดหมวดหมู่วิชาและระยะเวลาอยู่ใน เกณฑ์ที่เหมาะสม พิจารณาได้จากความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เห็นว่า หมวดวิชาด้าน วิศวกรรมงานทาง หมวดวิชาด้านการบริหาร และหมวดวิชาด้านสังคมศาสตร์ มีความเหมาะสม มาก สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของโครงการโดยภาพรวม และสอดคล้องกับ วัชรินทร์ จำปี (2529, หน้า 11) ที่กล่าวว่า หลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรมมีความสำคัญต่อวัตถุประสงค์ของ โครงการมากที่สุด เนื่องจากการกำหนดเนื้อหาสาระความรู้ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมนั้น ต้องอาศัยหลักสูตรฝึกอบรม

2.6 ด้านความพร้อมของสื่ออุปกรณ์ ตามทัศนะของวิทยากร/พี่เลี้ยง โดยรวมและ รายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือความเพียงพอ ของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับ ปานกลาง คือ เอกสารสื่อเหมาะสมและมีความพร้อม เนื่องมาจากมหาวิทยาลัยมิได้จัดทำสื่อ เทคโนโลยี ที่ใช้เกี่ยวกับการอบรมสามเณรภาคฤดูร้อนโดยตรง การจัดเตรียมเอกสารประกอบ การบรรยาย ปากกาเขียนแผ่นใส อุปกรณ์การจัดนิทรรศการ อุปกรณ์ ในการฝึกอบรมคงให้ แต่ละโครงการดำเนินการจัดหาและจัดเตรียมกันเอง จึงทำให้ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับความพร้อม ของสื่ออุปกรณ์ตามทัศนะของวิทยากร/พี่เลี้ยงอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ ช่วยวงศ์ญาติ (2537, หน้า 144) ที่พบว่า วัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรม ได้แก่ แผ่นใส ปากกาเขียนแผ่นใส ดินสอ และกระดาษ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางส่วนเห็นว่าไม่เพียงพอ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากในการจัดเตรียมรายงานเพื่อนำเสนอนั้น แต่ละคนจะต้องใช้แผ่นใสและปากกา

เขียนแผ่นไสพร้อม ๆ กันทำให้แผ่นไส และปากกาเขียนแผ่นไส ซึ่งเข้าหน้าที่ฝึกอบรมประจำโครงการ ที่ได้จัดเตรียมไว้สำหรับแต่ละกลุ่มไม่เพียงพอ หากแต่จะเกิดขึ้นในบางครั้งเท่านั้น

2.7 ด้านความเหมาะสมของสถานที่ ตามทัศนะของวิทยากร/ พี่เลี้ยง โดยรวมและรายข้อพบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมาก คือ ห้องเข้ารับการอบรมมีความเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องมาจากสถานที่อบรมสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ และบริเวณวัดมีความกว้างขวางพอ หรือบางที่ก็อาจจะใช้ระยะเวลาอบรมเพียงสั้น ๆ แล้วจึงทำกิจกรรมอย่างอื่นต่อไป ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมไม่ติดขัดกับสถานที่อบรมมากนัก ดังเช่นในโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของวัดเหล่าอ้อยที่พระมหามานตรี มหาวิโร และพระมหาชิต วิรญาโณ (2546, หน้า 27-33) ได้จัดให้มีการจัดแบ่งเวลาการเรียนรู้เป็น 3 ช่วง คือ 1-8 วันที่ใช้เป็นเวลาสำหรับการทำกิจกรรม อบรมในห้องอบรมเป็นบางครั้ง ช่วงวันที่ 9-20 วันใช้เป็นเวลาสำหรับเรียนแบบเวียนฐาน และช่วงวันที่ 20-30 วัน ใช้เป็นเวลาสำหรับ ทัศนศึกษา และปฏิบัติธรรม ซึ่งไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของการอยู่ประจำที่ เหมือนสถานที่จำวัด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลาง คือ สถานที่จำวัดมีความเหมาะสม เนื่องจากสถานที่ที่ใช้ในการจัดโครงการมีสภาพที่ไม่คงที่แน่นอน แตกต่างกันไปตามภูมิภาค แต่ละโครงการมีการใช้สถานที่อบรมแตกต่างกันคือ ใช้โรงเรียน วิหาร ลานเจดีย์ ภายใต้อัมโบร กางเต็นท์ สร้างปะรำเป็นที่ฝึกอบรม บางโครงการที่วัด มีสถานที่พร้อมก็อาจใช้ส่วนใดส่วนหนึ่งเป็นสถานที่ฝึกอบรม ส่วนข้อที่วิทยากร/ พี่เลี้ยงมีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือสถานที่จำวัดเนื่องจากการบรรพชาสามเณรมีจำนวนหลายรูปเพื่อถ่ายเท การควบคุม จึงต้องให้ จำวัดในสถานที่เดียวกัน หรืออาจเป็นเพราะ สถานที่ที่มีจำกัดจึงต้องให้จำวัดในสถานที่เดียวกัน ซึ่งบางแห่งใช้ศาลาการเปรียญ โบสถ์ วิหาร ศาลาบำเพ็ญกุศล ฯลฯ ดังนั้นความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่จำวัดตามทัศนะของวิทยากรจึงอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสมควรได้รับการปรับปรุง สอดคล้องกับรายงานการประเมินผลโครงการบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุเฉลิมพระเกียรติ ของกรมการศาสนา (2542, หน้า 61) ที่ว่าวัดซึ่งเป็นหน่วยงานดำเนินโครงการอาจต้องเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสถานที่ฝึกอบรม และสถานที่พักผ่อน (จำวัด) มากขึ้น เนื่องจากประชาชนที่จะเข้ามาสัมผัสใกล้ชิดวัดจะให้เห็นความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดสงบ จากวัดซึ่งเป็นตัวชักจูง และเป็นปัจจัยที่เสริมแรงในการมาวัดเพื่อปฏิบัติธรรม ปฏิบัติกิจวัตรที่ดีให้ตนเอง และตั้งคัมภีร์

2.8 คุณสมบัติด้านอายุของผู้เข้ารับการอบรม ตามทัศนะของวิทยากร/ พี่เลี้ยง พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือ ผู้ที่จะบรรพชาควรมีอายุ 10 ปี ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลาง คือ ผู้ที่จะบรรพชาควรมีอายุ 16 ปี แสดงว่าวิทยากร/ พี่เลี้ยงมีความเห็นว่า ผู้บรรพชาควรมีอายุอยู่ใน ช่วง 10-16 ปี ซึ่ง

เป็นอายุของเด็กที่ไม่เด็กจนเกินไป สามารถที่จะรู้ตึยงสา สามารถอ่านออกเขียนได้ สามารถท่องจำคำขอพรพรพา สรณคมน์ คำอาราธนา คำสมาทานศีล 10 ให้ได้ด้วยตนเอง สามารถรับผิดชอบตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพรยา นิธิบุญยากร (2545, หน้า 28) ที่ว่าคุณสมบัติของผู้ที่จะบวชได้นั้น ต้องเป็นเด็กที่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะเรียนหลักธรรม คำสอนในทางพระพุทธศาสนา และสามารถช่วยเหลือตัวเองในด้านต่าง ๆ ได้ สำหรับอายุระหว่าง 16 เป็นช่วงที่กำลังเป็นวัยรุ่นเหมาะที่จะได้รับการอบรมเชิงคุณธรรมจริยธรรม ห้างไกลยาเสพติด ส่วนอายุ 9 ปีลงมาเป็นอายุที่เด็กเกินไป หากเอามารวมกับผู้มีอายุ 16 ปีขึ้นไประดับวัยและการรับรู้ก็จะต่างกันมาก สอดคล้องกับรายงานการประเมินผลโครงการบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุเฉลิมพระเกียรติของกรมการศาสนา (2544, หน้า 58) ที่ว่าอายุของผู้ที่เข้ามาบรรพชาส่วนมากอยู่ในช่วงอายุ 11-13 ปี ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น แสดงว่าโครงการบรรพชาสามารถดึงเยาวชนชายในช่วงวัยรุ่นให้สนใจเข้าร่วมโครงการเป็นส่วนใหญ่

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการ ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน

1. ผลการประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการ ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การวางแผนการกำหนดกิจกรรม การจัดสภาพแวดล้อมการอำนวยความสะดวกและการปฏิบัติจริง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลางคือ ระยะเวลาในการจัดโครงการแสดงว่าผู้บรรพชาและอบรมเยาวชนมีทัศนะที่ดีเกี่ยวกับโครงการในระดับมาก

2. ผลการประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการ ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายข้อ

2.1 การวางแผนและการกำหนดกิจกรรมตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือ การวางแผนการทำหลักสูตรการฝึกอบรม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมากเช่นกันคือ การดำเนินโครงการได้ตามที่กำหนดไว้ในแผน เนื่องจากแต่ละโครงการมีการเตรียมแผนการทำงานอย่างดี ดังที่พระมหามนตรี มหาวิโร และพระมหาชิต วชิรญาณ (2546, หน้า 2-18) ได้วิเคราะห์เลือกผู้ร่วมงานในโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนเพื่อด้านยาเสพติด ที่วัดเหล่าอ้อยโดยตั้งพระราชปรีดียาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดสระแก้ว พระโสภณพุทธิธาดา พระเมธีปริยัตโยดม รองเจ้าคณะจังหวัดสิงห์บุรี พระมหาสมพร กนฺตาโก เจ้าคณะอำเภออรัญประเทศ พระครูปลัดสุวัฒนจริยคุณ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาของ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำนันสน อำพันแสน ผู้ใหญ่สมยศ สายทอง ผู้ใหญ่นอน ถือผล ผู้ใหญ่น้อย ขุนหาญ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าอ้อย ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองสังข์ ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยเสรีอุตสาหกรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนสระประทุม อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านไทยสามารด เป็นที่ปรึกษาโครงการ พระมหาชิต วชิรญาณ เป็นหัวหน้าแผนกวิชาการและกิจกรรม พระมหาจักรชัย เขมวังโส เป็นหัวหน้าแผนกภานา พระมหาขงฉาน ลิกขมธี เป็นหัวหน้าแผนกสวัสดิการ พระมหารุ่ง กตธิโป เป็นหัวหน้าแผนกพยาบาล พระมหาสราวุธ จิตตทนโต เป็นหัวหน้าแผนกครอง พระธีรภัทร ยโสธโร เป็นหัวหน้าแผนกสถานที่ พระสมจิตร์ ปกฺสโร เป็นหัวหน้าแผนกประชาสัมพันธ์ เป็นต้น การประสานงานที่ดีของคณะกรรมการดำเนินงานใน โครงการ จึงเป็นปัจจัยให้โครงการเป็นไปตามแผน มีประสิทธิภาพ ประสบความสำเร็จ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรมในการนำไปปฏิบัติจริง สอดคล้องกับที่ สมยศ นาวิการ (2538, หน้า 349) ได้กล่าวถึงการสร้างทีมงานว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการทำงานร่วมกัน ในทีมงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกลยุทธ์การสอดแทรกการสร้างทีมงานที่ใช้กันอยู่อย่างแพร่หลายได้แก่เทคนิคการวิเคราะห์บทบาท เทคนิคประเภทนี้ถูกออกแบบขึ้นมา เพื่อปรับปรุงความมีประสิทธิภาพของทีมงานด้วยการสร้างความชัดเจนกับบทบาทของสมาชิก แต่ละคนในทีมงาน

2.2 ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับการปฏิบัติจริง ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอภรรมาชาวชนภาคอุดรธานี โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรก อยู่ในระดับมากคือจัดกิจกรรมการอบรมให้สามารถปฏิบัติตามวัฒนธรรมอันดีงามของชาติได้ ทั้งนี้เนื่องจากการที่ทุกโครงการ เมื่อแรกรับเด็กเข้ามาเพื่อทำการบรรพชาแล้ว สิ่งแรกที่ต้องฝึกคือ ระเบียบมารยาททางกาย ได้แก่ 1) การกราบ เด็กทุกคนต้องรู้จักการกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์อย่างถูกวิธี ต้องกราบให้พร้อมกัน 2) รู้จักการไหว้ คือการไหว้ทักทายคนทั่วไป ไหว้พระ เวลาพูดกับพระทุกคนต้องประนมมือ 3) ต้องรู้จักมารยาทในการลุกนั่งในที่ประชุม 4) ต้องรู้จักมารยาทในการเดินผ่านอาจารย์ ผู้ใหญ่ 5) ต้องรู้จักมารยาทในการพูดที่มีหางเสียง กล่าวคำขอบคุณ ขอโทษ ขออนุญาต ขอภัย เป็นต้น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ จัดกิจกรรมการอบรมให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการปรับตัวของเยาวชน ในช่วงระยะเวลา 20 วันซึ่งถือว่าน้อยเพราะระยะเวลา 1-5 วันใช้สำหรับการปรับตัวเข้ากับสถานที่และเพื่อน ระยะเวลา 6-11 วันใช้สำหรับการปรับตัวเกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียนและใช้ชีวิตแบบทางพระระยะเวลา 12-18วันใช้สำหรับการเรียนรู้ที่จะปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ครูบาอาจารย์ และเรียนรู้ ที่จะปฏิบัติธรรม เป็นต้น จากการเฝ้าสังเกตของผู้วิจัย พบว่า โดยมากแล้วเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ทำกิจกรรมที่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในช่วงโครงการโดยมากแล้วมักเป็นกิจกรรมที่พระวิทยากรที่เลี้ยงเป็นผู้นำทำมากกว่า ดังนั้นเมื่อจบโครงการไปแล้วอาจจะมิได้กลายเป็น

นิสัยที่ติดตัวไปตลอด ซึ่งโดยทั่วไปแล้วโครงการมักเน้นที่การเรียนรู้ทำความเข้าใจหลักธรรม และการฝึกอบรมที่มาก เป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ มีวินัยในตนเองรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรู้จักวิธีห่างไกลจากยาเสพติด

2.3 ความรู้และประสบการณ์ของวิทยากร ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายข้อ พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือ การสาธิตตัวอย่างหรือการปฏิบัติจริงประกอบการฝึกอบรม ทั้งนี้อาจเนื่องจากการที่วิทยากรมีการสาธิตตัวอย่างต่างๆ ในการอบรมสั่งสอน เช่น การสาธิตการกราบ การสาธิตการไหว้แบบต่างๆ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ การเดินแบบพระ การฉ้นแบบพระ การพูด การกระทำ เป็นต้น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมากเช่นกัน คือ โดยภาพรวมวิทยากรมีประสิทธิภาพ แสดงว่าวิทยากรในโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนโดยมากเป็นผู้ที่รับการศึกษามา วาดตัวเหมาะสม เป็นผู้ที่มีความสามารถ และเป็นบุคคลที่ทางมหาวิทยาลัยและโครงการได้คัดเลือกเข้ามาทำงาน มีศิลปะและทักษะในการนำเสนอ จึงสามารถสาธิตและนำปฏิบัติกิจกรรมได้อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2538, หน้า 39-40) กล่าวว่า บุคลิกภาพและความสามารถของผู้สอนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องพัฒนาบุคลิกภาพของตนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน รู้จักเลือกและปรับปรุงเทคนิคและวิธีการสอนให้เหมาะสม

2.4 เอกสารประกอบการบรรยายของวิทยากร ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือการบรรยายในแต่ละครั้งตรงกับวัตถุประสงค์ ของหัวข้อ แสดงว่า วิทยากรมีการเตรียมตัวก่อนที่จะบรรยายแต่ละครั้งได้เตรียมหัวข้อในการบรรยายเป็นอย่างดี มีความรู้ มีประสบการณ์ มีเทคนิคเฉพาะตัว รู้จักใช้เครื่องมือสื่ออุปกรณ์ มีความเข้าใจในกระบวนการฝึกอบรมเป็นอย่างดี บรรยายได้ตรงกับวัตถุประสงค์และหัวข้อ ซึ่งทำให้ผู้บรรยายสามารถ รวบรวมเวลาได้ ผู้ฝึกอบรมมีความรู้และสามารถทำความเข้าใจได้รวดเร็วไม่เกิดความเบื่อหน่าย สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ สุเมธ เดียวอิสระ (2531, หน้า 159) ที่กล่าวว่า ข้อควรพิจารณาก่อนที่จะจัดทำให้มีการฝึกอบรมให้พิจารณาความพร้อมในเรื่องเครื่องมือ เครื่องใช้ รวมทั้งอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการฝึกอบรม พิจารณาดูหลักสูตร วิธีการฝึกอบรม สถานที่ และสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอบรม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมากคือ เอกสารประกอบ การบรรยายทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่วิทยากรไม่นิยมการใช้เอกสารประกอบการ

บรรยายเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะการที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยมากเป็นผู้ที่อยู่ในวัยเด็ก ซึ่งมักไม่ค่อยได้มีเวลาทำความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสารเหมือนผู้ใหญ่

2.5 การจัดสภาพแวดล้อมและการอำนวยความสะดวก ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน พบว่า โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือสถานที่พักอาศัย สะอาดไม่พลุกพล่าน ไม่แออัดเพียงพอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมากคือ สถานที่อบรมเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน แสดงว่าการจัดโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดในสถานที่อบรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ห้องน้ำ ห้องสุขาพร้อมสถานที่พักผ่อนสวด สะดวกในการสัญจร มีคนคอยให้คำแนะนำปรึกษา มีอาหารสมบูรณ์ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้วยองค์ประกอบข้างต้นนี้เอง ที่ทำให้โครงการ ประสบความสำเร็จอยู่ในระดับมากเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับหลักการสัปปายะ 7 อย่าง คือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) 2533, หน้า 326) ที่ว่าสิ่ง, สถานที่, บุคคลซึ่งเป็นที่สบาย เหมาะกัน เกื้อกูล หรือเอื้ออำนวย โดยเฉพาะที่ช่วยเกื้อกูลแก่การทำกิจกรรมระดับประคองสมาธิให้ประสบความสำเร็จ 7 อย่าง คือ อาวาสสัปปายะ มีสถานที่ที่เหมาะสม โคจรสัปปายะ มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์ อยู่ไม่ไกลหรือไม่ไกลเกินไป ภัตตสัปปายะ มีการพูดคุยที่เหมาะสม บุคคลสัปปายะ มีท่านที่ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษา คอยให้คำแนะนำ โภชนสัปปายะ มีอาหารที่ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ จันไม่ยาก อุตุสัปปายะ ดินฟ้าอากาศ สภาพแวดล้อม ไม่หนาวไม่ร้อนจนเกินไป อิริยาปถสัปปายะ มีอิริยาปถที่เหมาะสมกัน ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี อยู่กับที่แล้วไม่เกิดความอึดอัดจะทำให้กิจกรรมประสบความสำเร็จได้ และสอดคล้องกับสากล ภูัสิริ (2539, หน้า 25-29) ที่กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญ ที่ช่วยให้การดำเนินการฝึกอบรมประสบผลสำเร็จมีหลายประการ เช่น สถานที่สะอาด สามารถอำนวยความสะดวกได้เต็มที่ อาหารเครื่องดื่มมีคุณภาพตลอดจน การต้อนรับและการบริหารดูแลเอาใจใส่ต่อผู้เข้ารับการอบรม ให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความอบอุ่น ประทับใจ

2.6 ด้านเนื้อหาวิชาและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือวิชาศาสนพิธี ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย อยู่ในระดับมาก คือ กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม จากการที่โครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนมีระยะเวลากำหนดจัด 20 วันขึ้น ภายในระยะเวลา 20 วัน ผู้เข้ารับการอบรม จะต้องได้เรียนเนื้อหาวิชาพุทธประวัติ ธรรมจริยา ศาสนพิธี การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น ซึ่งแต่ละวิชาจะเรียนไม่มาก วิชาศาสนพิธีเป็นวิชาที่กลุ่มผู้บรรพชาและอบรมมีความเห็นว่ามีเหมาะสมมากที่สุด

อาจเป็นเพราะได้รับรู้รับทราบและได้นำไปใช้ได้มากที่สุด มีการประเมินผลและนำพาทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่นกิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมวันสงกรานต์ เป็นการสอนที่สอดคล้องเนื้อหาของวัฒนธรรมสู่การปฏิบัติ มีส่วนให้ผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนมีความเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ ชั่ววงศ์ญาติ (2537, หน้า 143) ที่พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมของโครงการฝึกอบรมนักบริหารระดับสูง มีการกำหนดหัวข้อวิชาที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ มีการจัดหมวดหมู่วิชาและระยะเวลาอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม พิจารณาได้จากความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เห็นว่า หมวดวิชาด้านวิศวกรรมงานทาง หมวดวิชาการบริหาร และหมวดวิชาด้านสังคมศาสตร์ มีความเหมาะสมมาก ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของโครงการโดยภาพรวม และสอดคล้องกับ วัชรินทร์ จำปี (2529, หน้า 11) ที่กล่าวว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีความสำคัญต่อวัตถุประสงค์ของโครงการมากที่สุด เนื่องจากการกำหนดเนื้อหาสาระความรู้ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นต้องอาศัยหลักสูตรการฝึกอบรม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่อันดับสุดท้ายคือกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นข้อที่น่าสังเกตว่า วิชาวัฒนธรรม กับวิชาศาสนพิธีมักจะมาคู่กัน แต่ผู้เข้ารับการอบรมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาศาสนพิธีเป็นวิชาที่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการส่งเสริมวัฒนธรรมที่มักเน้นเรื่องระเบียบพิธีการมากกว่าเนื้อหาของวัฒนธรรม จึงทำให้ดูเหมือนว่าเป็นกิจกรรมศาสนพิธีไป

2.7 ระยะเวลาในการจัดโครงการ ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายข้อ พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือ ระยะเวลา 30 วัน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายที่อยู่ในระดับน้อย ระยะเวลา 15 วัน โดยภาพรวมผู้บรรพชาที่มีความเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าผู้ที่ผ่านการบรรพชาแล้วมีทัศนคติ ความเชื่อในทางพุทธศาสนาเชิงบวก คือต้องการใช้เวลาในการบวชให้มากที่สุด ในขณะที่บวช ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากช่วงแรกของการเข้ารับการบรรพชา คือ 1-6 วันนั้นเป็นช่วงที่เยาวชนต้องการปรับตัวเข้ากับสถานที่และเพื่อน ยังไม่คุ้นเคยกับการบวชเท่าที่ควร แต่พอปรับตัวเข้ากับการบวชแล้ว ช่วง 7-12 วัน ต้องปรับตัวเกี่ยวกับการเรียนการสอนเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับหลักธรรม วิชาการทางพุทธศาสนา และช่วง 13-20 วันเยาวชนเริ่มชินเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบพระ จิตเริ่มนิ่งเพราะมีการฝึกสมาธิมาตลอด สอดคล้องกับการแบ่งภาคการอบรมของโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนที่พุทธมณฑล ที่กรมการศาสนา สำนักงานพุทธมณฑล และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2542, หน้า 20) ที่ได้แบ่งภาคการอบรมเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่หนึ่ง วันที่ 1-7 ช่วงการปรับตัวฝึกมารยาท ช่วงที่สองวันที่ 8-20 เป็นช่วงแห่งการศึกษาเล่าเรียน การร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ และช่วงที่สามวันที่ 20-

28 เป็นช่วงการปฏิบัติธรรมเจริญจิตภาวนา ส่วนที่คิดว่า 15 วันมีความเหมาะสมระดับน้อย อาจเป็นเพราะการจัดทำโครงการแต่ละที่ กำหนดระยะเวลาต่างกัน โดยที่ทางมหาวิทยาลัยเองกำหนดไม่ต่ำกว่า 20 วัน ซึ่งยังไม่ชัดเจนว่าแต่ละโครงการนับกันอย่างไร บางโครงการนับตั้งแต่รับเยาวชนเข้ามาในวัดก่อน 5 วัน และบวชอีก 15 วัน บางโครงการไม่นับวันรับเยาวชนเข้ามา แต่นับตั้งแต่วันที่เด็กบวชไป 20 วัน บางโครงการจัดเต็ม 30 วันตลอดเดือนเมษายน และยังมีบางโครงการจัดได้แค่ 10 วันเท่านั้น ดังปรากฏในรายงานการออกตรวจเยี่ยมโครงการฯ วิทยาเขต อุบลราชธานี สายที่ 1 (กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546) ที่ว่า บางแห่งกำหนดไว้ 20 วัน แต่กลับจัดได้เพียง 10 วัน ปัญหานี้น่าจะมีการพูดคุยกัน เพื่อแก้ไข และเป็นแนวทางในการตัดสินใจอนุมัติโครงการต่อไป ด้วยเหตุนี้ความคิดเห็นของผู้บรรพชาและอบรมเยาวชนจึงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน คือ 15 วัน มีความเหมาะสมระดับน้อย 20 วัน มีความเหมาะสมระดับปานกลาง และ 25-30 วันมีความเหมาะสมระดับมาก

ตอนที่ 4 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านผลผลิต ตามทัศนะของผู้ปกครอง

1. ผลการประเมินความคิดเห็นด้านผลผลิต ตามทัศนะของผู้ปกครองโดยรวมและรายด้าน พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ความภูมิใจในวัฒนธรรมอันดีงาม และการใฝ่ใจอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่อันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ การห่างไกลยาเสพติด แสดงว่าการจัดโครงการนี้มีการประสบความสำเร็จมาก ตามความเห็นของผู้ปกครอง เป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ มีวินัยในตนเองรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรู้จักวิธีห่างไกลจากยาเสพติด เกี่ยวกับเรื่องนี้ ศิริชัย กาญจนวาสี (2537, หน้า 76-78) ได้กล่าวถึงโครงการที่ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกันระหว่างบริบท ปัจจัยเบื้องต้น การดำเนินงาน และผลที่ได้รับ

2. ผลการประเมินความคิดเห็นด้านผลผลิต ตามทัศนะของผู้ปกครองโดยรวมและรายข้อ

2.1 ด้านความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตามทัศนะของผู้ปกครอง โดยรวมและรายข้อ พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือ การร่วมโครงการนี้ทำให้นุตรหลานเกิดสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ เกิดประโยชน์ในการทำนุบำรุงและสืบทอดพระพุทธศาสนา แสดงว่าหลังจากที่บุตรหลานผ่านการอบรมแล้วทำให้ บุตรหลานได้มีความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น เป็นข้อมูลที่

สอดคล้อง กับงานวิจัยของกรมการศาสนา (2544, หน้า 102) เรื่องการติดตามผลเยาวชนที่ผ่านโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดปัญญานันทาราม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีอายุระหว่าง 13-15 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้นำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ คือ การมีนิสัยที่ดีงามและควบคุมตนเองได้ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การได้เรียนรู้พระพุทธศาสนาและรู้จักประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและด้านการช่วยป้องกันปัญหาอันเกิดจากเยาวชน

2.2 ด้านความภูมิใจในวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ตามทัศนะของผู้ปกครอง

โดยรวมและรายข้อ พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือแต่งกายสะอาดสุภาพ ถูกต้องตามระเบียบและกาลเทศะ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ ไม่พูดต่อเสียง พูดมีหางเสียงครับ คะ แสดงว่าผู้ที่บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนได้ผ่านกระบวนการฝึกอบรมแบบไตรสิกขา เนื่องจากทางโครงการ ได้จัดอบรมและพัฒนาตามระบบไตรสิกขา คือเน้นพัฒนามารยาททางกายได้แก่ การรู้จักยิ้ม ไหว้ ทักทาย การแสดงออกด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน การแสดงความเคารพ พ่อแม่ ครู ผู้อาวุโส การแต่งกายสะอาดถูกต้องตามระเบียบ เน้นการพัฒนาทางด้านวาจา ได้แก่ การไม่พูดเท็จ ไม่พูดต่อเสียง ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดคำไร้สาระ และเน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจ ได้แก่ การรู้จักแบ่งปันเสียสละ ไม่โลภ การรู้จักเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ไม่โกรธ การรู้จักแสวงหาความรู้และพัฒนาตน อยู่เสมอไม่หลงมกมาย เกี่ยวกับเรื่องการพัฒนานี้ สอดคล้องกับหลักการพัฒนาพฤติกรรม ด้านศีล (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2544, หน้า 291) คือ เครื่องชำระตัวทางกาย การแสดงออกที่ประกอบด้วยเมตตา ให้เกียรติไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น การรู้จักรู้จักเคารพกฎกติกาธรรมเนียมประเพณี เครื่องชำระตัวทางวาจา การเว้นจากการพูดเท็จ การเว้นจากการพูดต่อเสียง การเว้นจากการพูดคำหยาบ การเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ และเครื่องชำระตัวทางใจ คือ การไม่คิดชั่วของผู้อื่น การไม่คิดพยาบาทมาดร้ายกับผู้อื่น การมีความเห็นที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

2.3 ด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตามทัศนะของผู้ปกครอง พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือดูแลเอาใจใส่กับคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ ใช้เวลาส่วนมากไปกับการอ่านหนังสือ ฟังวิทยุ ช่วยงานพ่อแม่ ปลูกต้นไม้ ทำสวนครัว เล่นกีฬา เล่นดนตรีโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้เด็กทั้งในเมืองและในชนบทได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ในช่วงปิดภาคการศึกษาในช่วงฤดูร้อนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ งานวิจัยของกรมการศาสนา (2544, หน้า 102) เรื่อง การติดตามผลเยาวชนที่ผ่านโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดปัญญานันทาราม อำเภอ

คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีอายุอยู่ในระหว่าง 13-15 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้นำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ คือการมีนิสัยที่ดีงามและควบคุมตนเองได้ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การได้เรียนรู้พระพุทธศาสนาการรู้จักประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และด้านการช่วยป้องกันปัญหาอันเกิดจากเยาวชน

2.4 ด้านการมีวินัยในตนเอง ตามทัศนะของผู้ปกครอง โดยรวมและรายข้อ พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมาก คือ มีความรับผิดชอบ ทำงานเสร็จตามกำหนดรู้จักหน้าที่ของตนและรับผิดชอบ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ มีความขยันหมั่นเพียร บริหารร่างกายทุกวัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากการที่เด็กที่เข้ามาบวชมาอยู่ในสมณะเพศของสามเณร จึงจำเป็นต้องควบคุมทั้งทางกายและจิตใจของตนเองให้เหมาะสม ซึ่งวิธีการที่ใช้ในการควบคุมภายในตนของการฝึกอบรมทางศาสนา นี้ก็โดยการฝึกควบคุมจิตด้วยการฝึกสมาธิอยู่เสมอ ต้องตื่นแต่เช้าทุกวัน ทำกิจกรรมพร้อมกัน มีความรับผิดชอบทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม ฝึกฝนอบรมตนตามกระบวนการของไตรสิกขา คือ ด้านศีล การควบคุมระเบียบทางกาย และทางวาจา ด้านสมาธิ ควบคุมระเบียบของจิตใจ และด้านปัญญา ควบคุมระเบียบของระบบความคิด ประสบการณ์ จึงทำให้ผู้เข้ารับการบรรพชาอบรมต้องตื่นตัว รู้จักหน้าที่ของตน มองเห็นความสำคัญของระเบียบวินัยมากขึ้นสามารถเปลี่ยนแปลงวินัยในตนเองได้ สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ จนกลายเป็นผู้มีวินัยในตนเองในที่สุด เป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับ กูด (Good, 1959, p. 175) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาวินัยในตนเองว่ามีรากฐานมาจากการควบคุมภายในและการควบคุมภายนอก แต่จุดสำคัญของการพัฒนาวินัยในตนเองนั้นอยู่ที่ การควบคุมจากภายในตนเป็นสำคัญ โดยการควบคุมภายนอกเป็นเพียงพื้นฐานของการเรียนรู้ หรือยอมรับในคุณค่าอันจะนำไปสู่ความสามารถในการบังคับพฤติกรรมของตนเท่านั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตำรวจ วรเศรษฐะคงคา (2534, หน้า 123-126) ที่กล่าวว่า วินัยในตนเอง เมื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคลในเรื่องความสามารถในการปรับตัว ปริมาณการได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ร่วมกับการฝึกอบรมทางศาสนาไม่พบว่า ตัวแปรดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวินัยในตนเอง แต่เมื่อเข้ามารับการฝึกอบรมทางศาสนาด้วยวิธีไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จึงพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงวินัยในตนเองในทางที่สูงขึ้นเท่า ๆ กัน

2.5 ด้านการใส่ใจอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตามทัศนะของผู้ปกครอง โดยรวมและรายข้อ พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมาก คือ การไม่มั่งก่ายทิ้งขยะ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ รักษาโรงเรียน บ้าน ให้สะอาดเป็นระเบียบเสมอ จากการที่โครงการกำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมต้องมีความรับผิดชอบ

ร่วมกัน ดูแลและทำความสะอาดในสถานที่ต่าง ๆ ร่วมกัน ได้เข้าใจและเรียนรู้ที่จะรับผิดชอบ ในสิ่งที่ตนเองและผู้อื่นทำอันเนื่องมาจากความไม่รับผิดชอบ จึงอาจเป็นเหตุหนึ่งที่จะทำให้ผู้เข้ารับ การอบรมเกิดความสะอาดใจ ไม่ทิ้งขยะด้านีกอนุรักษสิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม มากขึ้น

2.6 ด้านการห่างไกลยาเสพติด ตามทัศนะของผู้ปกครอง โดยรวมและรายข้อ พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือมีความเข้าใจ รู้จักพิษภัยและโทษยาเสพติดส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ ลด ละ เลิก อบายมุขได้ เนื่องจากการฝึกอบรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สอนเกี่ยวกับ อบายมุขที่ชัดเจน มีส่วนช่วยให้เยาวชนได้ทราบถึงโทษภัยยาเสพติด และสามารถยับยั้งให้รู้จักเลิก ลด ละ จากสิ่งเสพติดได้ จึงทำให้เด็กห่างไกลจากยาเสพติด แต่การจะเลิกได้ขนาดนั้นก็ยังเป็นเรื่องที่ ยากต่อการคาดคะเนของผู้ปกครอง เพราะเมื่อเด็กออกไปข้างนอกแล้วยังพบตัวอย่างที่ไม่ดีและ ค่านิยมในการเสพสิ่งเสพติดอีกมาก จึงไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าจะเลิกได้ขนาด สอดคล้องกับงานวิจัย ของ อ่อนเดือน เทียนทอง (2546, หน้า 67-69) ที่พบว่า เรื่องยาเสพติดมีปัญหาคือทุกชุมชน จะมาก จะน้อยแล้วแต่ความเข้มแข็งของชุมชน การที่ประชาชน เยาวชน เข้ามาร่วมกิจกรรมกับทางวัดไม่ ใช่ว่าปัญหาเสพติดและพฤติกรรมต่าง ๆ จะแก้ไขได้ เพราะไม่ทราบว่าเมื่อเลิกจากการเข้าร่วมกจิ กรรมแล้วเขาไปปฏิบัติตนเช่นไร ครอบครัวมีส่วนสำคัญอย่างมากที่ต้องคอยดูแลบุตรหลาน และ ทางราชการควรเข้ามาดูแลกวาดล้างให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินบริบทของโครงการ ตามทัศนะของผู้บริหารโครงการ

1.1 ผลการประเมินความสอดคล้อง ระหว่างวัตถุประสงค์หลักของโครงการกับ วัตถุประสงค์หลักในแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545- 2547) พบว่า มีความสอดคล้องกัน สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติจริงได้ แต่ยังมีข้อที่น่าพิจารณา ถึงวัตถุประสงค์ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545- 2547) อีก 1 ข้อ คือ เพื่อปลูกฝังศรัทธา ผู้ที่เข้ามาบรรพชาในพระพุทธศาสนา และศึกษาต่อ จนได้เปรียญธรรมสูง ๆ เป็นทายาทศาสนาสืบไป จากวัตถุประสงค์นี้จึงขอเสนอแนะว่าควรที่จะมี โครงการช้อนต่อเพื่อรองรับเยาวชนเหล่านี้ หลังจากการสิ้นสุดของโครงการ หรือควรที่จะมีการ คัดเลือกผู้ที่เหลือจากโครงการบรรพชาและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัยโดยตรงที่

ประสงค์จะบวชเรียนต่อไปให้ได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาด้านการปฏิบัติธรรม หรือรับทุนการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยตรง

1.2 ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับความต้องการของสังคม ตามทัศนะของผู้บริหารโครงการ โดยรวมพบว่ามีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก จึงขอเสนอแนะว่าควรนิเทศหัวหน้าหน่วยอบรม/โครงการแต่ละปีให้ทำงานตามวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ตามทัศนะของวิทยากร/พี่เลี้ยง

2.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ ตามทัศนะของวิทยากร/พี่เลี้ยง ด้านความเพียงพอของบุคลากร ด้านความรู้และประสบการณ์ของวิทยากร ด้านความเพียงพอของงบประมาณที่ได้รับ ด้านความเหมาะสมของสวัสดิการ ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรที่ใช้อบรม ด้านความพร้อมของสื่อ อุปกรณ์ในการฝึกอบรม ด้านความเหมาะสมของสถานที่ ด้านคุณสมบัติด้านอายุของผู้เข้ารับการอบรม โดยรวมและรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก จึงขอเสนอแนะว่า ด้านปัจจัยนำเข้าแต่ละด้านยังต้องการพัฒนาอีกมาก โดยควรที่จะรักษาระดับแต่ละกิจกรรมให้เพิ่มขึ้นและพัฒนาทุกกิจกรรมตามศักยภาพ

2.2 ด้านความรู้และประสบการณ์ของวิทยากร ตามทัศนะของวิทยากร/พี่เลี้ยง พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตามเห็นควรมีการยกระดับวิทยากร และพัฒนาวิทยากรให้ทันต่อยุคสมัยอยู่เสมอ

2.3 ด้านความเพียงพอของงบประมาณ ตามทัศนะของวิทยากร/พี่เลี้ยง พบว่าโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายข้อ พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือ เจ้าของสถานที่ พ่อกำ ประชาชนให้การสนับสนุนอย่างเพียงพอ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลาง คือ หน่วยงานของภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างเพียงพอ เห็นควรมีการนิเทศและชี้แนะวิธีการหาทุนและระดมทุนด้วยวิธีการต่าง ๆ

2.4 ด้านความเหมาะสมของสวัสดิการตามทัศนะของวิทยากร/พี่เลี้ยง โดยรวมและรายข้อ พบว่าโดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือ อาหาร น้ำปานะ มีผู้ให้การอุปถัมภ์อย่างเหมาะสม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลาง คือ สวัสดิการรถยนต์พาหนะ ค่าตอบแทนได้รับอย่างเหมาะสม ควรมีการสร้างจิตสำนึกและให้กำลังใจในการทำงานเพื่อส่วนรวม

2.5 ด้านความเหมาะสมของหลักสูตร ตามทัศนะของวิทยากร/พี่เลี้ยง โดยรวมและรายข้อพบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือ มีเนื้อหาสาระเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนและท้องถิ่น ส่วนข้อที่

มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับมาก คือ มีกิจกรรมประกอบหลักสูตรอย่างครบถ้วนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมอื่น ๆ ได้ทั้งนี้สิ่งที่ควรที่จะเพิ่มเติมคือ การสอดแทรกเนื้อหาสาระใหม่ ที่สอดคล้องกับการจัดการการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เช่นเนื้อหาชาดกต่าง ๆ ประวัติพุทธสาวก สาวิกา ชาวพุทธตัวอย่างในท้องถิ่น เป็นต้น โดยปรับให้เหมาะสมสอดคล้องกับช่วงชั้น

2.6 ด้านความพร้อมของสื่ออุปกรณ์ ตามทัศนะของวิทยากร/พี่เลี้ยง โดยรวมและรายข้อพบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง จากการที่พบว่าความเพียงพอของงบประมาณที่ได้รับ ความพร้อมของสื่ออุปกรณ์ในการฝึกอบรมอยู่ในระดับปานกลางนั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้หาวิธีการปรับปรุงเรื่องของงบประมาณที่ได้รับ ซึ่งอาจจำกัดจำนวนโครงการลงให้เหมาะสมกับงบประมาณและจำนวนบุคลากรก็ได้ ควรจัดสร้างสื่ออุปกรณ์เสริมและฝึกอบรมทักษะในการใช้สื่อให้กับวิทยากรประจำโครงการของมหาวิทยาลัยขึ้น

2.7 ด้านความเหมาะสมของสถานที่ ตามทัศนะของวิทยากร/พี่เลี้ยง โดยรวมและรายข้อพบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก พบข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลาง คือ สถานที่จำวัด จึงขอเสนอแนะว่าควรมีการนิเทศผ่านหัวหน้าโครงการ วิทยากรให้ให้ความสำคัญในการปรับปรุงวัดซึ่งเป็นหน่วยงานดำเนินโครงการ คือ ต้องเตรียมสถานที่ฝึกอบรมให้พร้อม เนื่องจากประชาชนที่จะเข้ามาสัมผัสใกล้ชิดวัดจะได้เห็นความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดสงบ จากวัดซึ่งจะเป็นตัวชักจูงและเป็นปัจจัยที่เสริมแรงในการมาวัดเพื่อปฏิบัติธรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดีให้ตนเองและสังคมรอบข้าง

2.8 ด้านคุณสมบัติด้านอายุของผู้เข้ารับการอบรม ตามทัศนะของวิทยากร/พี่เลี้ยง โดยพบว่า ผู้ที่บรรพชาควรมีอายุระหว่าง 10-13 ปี เป็นอายุที่เหมาะสม ส่วนอายุ 16 ปีขึ้นไป มีความเหมาะสมระดับปานกลาง ดังนั้น จึงขอเสนอแนะว่าควรให้มหาวิทยาลัยประชาสัมพันธ์แนะรูปแบบวิธีการจัดโครงการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้จัดโครงการและวิทยากรในทุกโครงการคำนึงถึงความเหมาะสมและความต่างระหว่างวัยด้วย หากวัยห่างกันมากก็อาจจะก่อปัญหาต่อการฝึกอบรมได้ ควรมีการกะเกณฑ์อายุผู้ที่จะบรรพชาไม่ให้ต่างกันมาก

3. ผลการประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการ ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณร และอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นควรที่จะรักษาระดับแต่ละกิจกรรมให้เพิ่มขึ้นและพัฒนานากิจกรรมตามศักยภาพ

3.1 ด้านกระบวนการเกี่ยวกับการวางแผนและการกำหนดกิจกรรม ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก

แต่ถึงกระนั้นก็ต้องคำนึงถึงการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

3.2 ด้านกระบวนการเกี่ยวกับการปฏิบัติจริง ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก ถึงกระนั้นก็ควรมีการเน้นย้ำให้คำนึงถึงการนำไปใช้ได้จริงของผู้เข้ารับการอบรมด้วย

3.3 ด้านกระบวนการเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ของวิทยากร ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน พบว่า โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก ถึงกระนั้นมหาวิทยาลัยก็ควรควรพัฒนาและสร้างทีมวิทยากรโครงการที่เป็นของมหาวิทยาลัยขึ้น โดยเฉพาะ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งวิทยากรควรจะมีความรู้และมีการพัฒนาปรับปรุงตลอดเวลา

3.4 ด้านกระบวนการเกี่ยวกับเอกสารประกอบการบรรยายของวิทยากร ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนพบว่า โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก จึงขอเสนอแนะว่าสิ่งที่น่าคำนึงคือแต่ละโครงการยังไม่สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากโครงการนำมาต่อยอดงานในทางสร้างสรรค์ เช่น เป็นบทความ หรือเอกสารที่เป็นทางวิชาการ หรือภาคนิพนธ์ได้ ทางมหาวิทยาลัยหรือเจ้าหน้าที่โครงการ ควรหาวิธีสนับสนุนให้สิ่งเหล่านี้ปรากฏเป็นรูปธรรมในลักษณะของงานเขียนมากขึ้น

3.5 ด้านกระบวนการเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมและการอำนวยความสะดวก ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายชื่อ อยู่ในระดับมาก ฉะนั้นจึงควรมีการเน้นย้ำให้มีการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

3.6 ด้านกระบวนการเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายชื่อ โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก จึงขอเสนอแนะว่าสิ่งที่ควรที่จะเพิ่มเติมคือมหาวิทยาลัยควรจัดทำคู่มือโครงการที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาสาระใหม่ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้อะพุทธิศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เช่นเนื้อหาชาดกต่าง ๆ ประวัติพุทธสาวก สาวิกา ชาวพุทธตัวอย่างในท้องถิ่น เป็นต้น โดยปรับให้เหมาะสมสอดคล้องกับช่วงชั้น

3.7 ระยะเวลาในการจัดโครงการ ตามทัศนะของผู้บรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โดยรวมและรายชื่อ พบว่า โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะความเข้าใจที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงขอเสนอแนะว่าเห็นควรมีการชี้แจงด้านระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมเพื่อให้เหมาะสมกับบุคลากรและจำนวนงบประมาณ ตลอดจนหาข้อสรุปของ

รูปแบบการจัดโครงการที่เหมาะสมในระยะเวลา 20 วันให้ชัดเจน แล้วจัดทำเป็นคู่มือโครงการ นำเสนอรูปแบบเพื่อเป็นทางเลือกให้กับทุกโครงการ

4. ผลการประเมินความคิดเห็นด้านผลผลิต ตามทัศนะของผู้ปกครอง

4.1 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านผลผลิต ตามทัศนะของผู้ปกครองด้านความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านความภูมิใจในวัฒนธรรมอันดีงามของ ด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้านการมีวินัยในตนเอง ด้านการใส่ใจอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านการห่างไกลยาเสพติด พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ถึงแม้ทุกด้านจำอยู่ในระดับมาก แต่สิ่งที่ควรคำนึงคือ เมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว หัวหัวหน้าหน่วยอบรม วิทยากรประจำโครงการ ควรมีการติดตามผลผู้ผ่านการฝึกอบรมไปแล้ว 6 เดือน ถึง 1 ปี เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาโครงการ/การดำเนินการฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเชื่อมสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายเป็นระยะ ๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยนี้ ประเมินจากกลุ่มตัวอย่างเฉพาะกลุ่มและเฉพาะด้านเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรเลือกกลุ่มตัวอย่างกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแล้วประเมินทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้เห็นภาพรวมของ โครงการในลักษณะที่ต่อเนื่อง และควรมีการวิจัยซ้ำในทุก 3-4 ปี
2. การวิจัยนี้ ประเมินเฉพาะด้านตามรูปแบบ CIPP ทั้ง 4 ด้านเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงผลสำเร็จของการจัดโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมและการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการจัดโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนด้วย
3. ควรมีการวิจัยในลักษณะของการติดตามผลเพื่อศึกษาว่าผลที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรมนี้ว่าจะมีความคงทนมากน้อยเพียงใด
4. ควรมีการประเมินเนื้อหาหลักสูตรการฝึกอบรมโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำมาปรับปรุงให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น
5. ควรศึกษาเพื่อเสนอรูปแบบการฝึกอบรมสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และเพื่อเป็นแนวทางที่จะพัฒนาโครงการฝึกอบรมอื่น ๆ ต่อไป